

КАФЕДРА БАЯНА ТА АКОРДЕОНА

Концертмейстерський клас

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітня програма

Бакалавр
025 Музичне мистецтво
Народні інструменти:
«Баян», «Акордеон»

Курс	2-3
Семестр	3-6

Статус

Цикл загально-
професійної підготовки

ECTS	5,5
Годин	165
Індивідуальні	68
Самостійна робота	97

Семестровий контроль

Залік, іспит

Інформація про викладача

ПІБ	Черказова Євгенія Іванівна, Народна артистка України, професор кафедри баяна та акордеона
Профіль викладача	-
e-mail	cherkazova@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Клас концертмейстерської майстерності є важливим в формуванні підготовки студентів класу баяна та акордеона до практичної діяльності в якості концертмейстера у вокальних, різноманітних ансамблевих та оркестрових класах музичних навчальних закладів, а також до роботи в якості акомпаніатора в концертних колективах різних напрямків : від камерної академічної музики до народно-інструментального виконавства.

Основною метою курсу в справі навчання концертмейстерській майстерності є виховання у студента творчого ставлення до виконання акомпанементу у відповідності до принципів ансамблевого виконавства, розвиток практичних навичок, необхідних для концертмейстерської роботи у всіх її проявах, в тому числі уміння читання з аркуша , транспонування, педагогічна складова роботи з солістом.

Основними **завданнями** концертмейстерського класу є:

- використання та удосконалення навичок концертмейстерської роботи в класі та на концертній естраді;
- засвоєння специфіки роботи в вокальних, інструментальних ансамблях, оволодіння методикою концертмейстерської роботи з виконавцем на різних етапах підготовки навчального та концертного репертуару;
- надбання досвіду підготовки концертних програм в стислі строки;
- удосконалення методики концертмейстерської роботи з виконавцем на різних щаблях підготовки навчального та концертного репертуару;
- удосконалення навичок читання з аркуша та транспонування;

- оволодіння в достатньому обсязі концертно-камерним репертуаром;
цілеспрямоване вивчення спеціальної літератури з питань концертмейстерської роботи.

Програма концертмейстерського класу має такі розділи:

1. Вокальний акомпанемент, що включає ознайомлення з прикладами класичного жанру, вивчення камерного академічного репертуару, народної та популярної музики. Стилiстична складова.
2. Інструментальний акомпанемент та концертмейстерська робота з виконавцем, в якому вивчається література для струнних, духових та народних інструментів в супроводі баяна та акордеона .
2. Концертмейстерська робота з виконавцем. Методична та педагогічна складова.
3. Розвиток та удосконалення навичок читання з аркуша, транспонування, роботи з клавiром, партитурою, підготовка власних аранжувань. Імпровізаційна складова.

В першому розділі передбачається **придбання** студентом **знань** та **навичок** в галузі вокального акомпанементу та концертмейстерської роботи зі співаками.

Студент **повинен**:

Вміти акомпанувати співакам на концертній естраді, акомпанувати з аркушу та транспонувати;

Отримати досвід концертмейстерської роботи по вивченню зі співаками концертно-камерного репертуару;

Знати в достатньо широкому обсязі вокальну концертно-камерну літературу.

В процесі роботи в концертмейстерському класі перед студентом слід ставити весь комплекс виконавських завдань. При цьому необхідно окремо підкреслити, що партія акомпанементу є підпорядкованою законам ансамблевого виконання. Вона є не тільки гармонійною та ритмічною опорою солісту, але і сприяє глибинному розкриттю змісту твору.

Особливістю вокального акомпанементу є підпорядкованість акомпануючої партії сольній, виконання її в певних звукових градаціях, які створюють умови для досконалого виявлення всіх виконавських можливостей соліста. Від акомпаніатора в певній мірі залежить творчий стан соліста, його настроїв, артистичний підйом, точність інтерпретації твору в цілому.

Звучання акомпануючої партії, тембр, динаміка, агогіка повинні бути засобами втілення виконавського плану, створеного внаслідок сумісної роботи з солістом. З тою ж метою необхідно вимагати від студента повного засвоєння вокальної партії та літературного тексту, що надасть йому можливість розуміння всього твору в цілому.

Поряд з цим слід розвивати у студента такі професійні якості концертмейстера, як уміння приготувати програму в стилі строки та з мінімальною кількістю репетицій.

Протягом занять студента в класі основна кількість часу відводиться на роботу зі співаком. В процесі роботи над вокальними творами студент **отримує знання** класифікації голосів, діапазону та теситури, дихання, рухомості голосу, виразності, дикції та артикуляції тощо. Особлива увага приділяється синтезу музики та літературного тексту.

В процесі роботи над вивченням вокальних партій зі співаками студент разом з виконанням фортепіанної партії **повинен** уважно слідкувати за інтонацією та ритмічною чіткістю виконання партії співаком, контролювати дикційну виразність промовлення тексту, розстановку дихання, фразування, разом зі співаком розбирати зміст твору, і, як результат - створювати високохудожній ансамбль.

Другий розділ програми передбачає підготовку студента для роботи з виконавцями-інструменталістами. До цього розділу входить:

отримання студентом **практичних навичок** інструментального акомпанементу;

придбання досвіду практичної роботи по вивченню з інструменталістами концертного репертуару;

знання інструментальної літератури українських та зарубіжних композиторів різних епох, стилів та жанрів.

Заняття в класі проходять при участі виконавців на різних оркестрових інструментах.

З метою досягнення повного ансамблю при роботі з інструменталістом студент **повинен:**

Усвідомлювати загальний виконавський план соліста;

знати партію соліста (для цього необхідно вимагати від студента ретельного ознайомлення з партією інструменталіста, в процесі самостійної роботи програваючи її на інструменті);

уміти різноманітити звучання акордеона та баяна (динаміка, регістрові фарби) у відповідності з особливостями конкретного інструменту (тембр, сила звуку, технічні можливості), а також виконавськими даними соліста;

знати основні прийоми гри на оркестрових інструментах - штрихи, специфіка дихання у духовиків та інше.

Третій розділ програми передбачає вивчення методики концертмейстерської роботи з виконавцем, специфіки педагогічної роботи.

Студент має постійно поглиблювати свої теоретичні знання з підготовки до роботи концертмейстера, вміння працювати зі спеціальною літературою

Особливу увагу слід звернути на вивчення літератури з музичної психології для застосування набутих знань у подальшій діяльності.

Системне вивчення методичної літератури та сучасних новітніх тенденцій у виконавстві є важливою складовою професіоналізму концертмейстера.

Четвертий розділ програми передбачає **розвиток та удосконалення навичок** студента в читанні з листа та транспонуванні. Читання з аркушу та уміння транспонувати є невід'ємною частиною виховання професійного концертмейстера. Протягом всього терміну навчання в концертмейстерському класі студент набуває навичок читання з аркушу вокальної та інструментальної літератури, уміння вивчити текст в стислі терміни.. На відміну від так званого «розбору музичного твору», при якому можливі зупинки, повторення тексту, читання нот з аркушу вимагає безперервності виконання.

При читанні з листа студент повинен прагнути до виконання твору в темпі, максимально наближеному до вказаного, виконувати всі авторські вказівки.

При цьому вкрай важливе уміння вірно передати характер твору в цілому. При читанні з аркушу допускаються деякі спрощення нотного тексту, але вони не повинні суперечити загальному змісту музичного твору.

В залежності від методичних розробок викладача всі розділи програми можуть вивчатись паралельно протягом всього терміну навчання або бути розподілені в найбільш зручному порядку по семестрах.

У зв'язку з цими завданнями викладання дисципліни повинно мати педагогічну і виконавську спрямованість. Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Перелік модулів і тем

МОДУЛЬ I. ВВЕДЕННЯ В СПЕЦІАЛЬНІСТЬ. ВИКОНАННЯ СТАРОВИННОГО РЕПЕРТУАРУ.

Тема 1. Введення в спеціальність «Концертмейстерський клас», знайомство зі специфікою акомпанементу вокально-інструментальної музики..

Тема 2. Читання з аркушу творів вокальних та інструментальних творів.. Транспонування.

Тема 3. Ознайомлення з репертуаром епохи ренесансу і бароко. Специфіка виконання старовинної музики на акордеоні та баяні . Особливості реєстровки, артикуляції , штрихів, фактури.

Тема 4. Підготовка та вивчення 2-3 творів старовинної музики.

МОДУЛЬ II. КАМЕРНО-ВОКАЛЬНА ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНА МУЗИКА

Тема 5. Класна робота над вивченням вокальних та інструментальних творів з солістами . Робота над камерним репертуаром 19-го ст..

Тема 6. Особливості фактури при виконанні творів малої форми . Аранжування для акордеона та баяна.

Тема 7. Робота над вдосконаленням навичок читання з аркушу та вивчення програми вокально-інструментальних творів з солістами. Транспонування.

Тема 8. Підготовка та виконання програми з 3-4 творів малої форми: романсів , ліричних пісень тощо.

МОДУЛЬ III. НАРОДНА ВОКАЛЬНА ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНА МУЗИКА

Тема 9. Вивчення творів фольклорного репертуару та обробок народної музики.Робота над вдосконаленням навичок практичної роботи з солістами вокалістами та інструменталістами, робота над текстом, фразуванням, інтонацією.

Тема 10. Специфіка виконання народної музики. Особливості акомпанементу: імпровізування, варіаційність акомпанування. Елементи композиції. Створення власних аранжувань.

Тема 11. Вивчення творів фольклорного жанру. Поглиблення практичних навичок. Створення власних композицій.

Тема 12. Підготовка з солістами програми з 4-5 творів фольклорного напрямку, народних пісень.

МОДУЛЬ IV. РЕПЕРТУАР II половини 20- ПОЧАТКУ 21-го ст.

Тема 13. Вдосконалення навичок практичної роботи з солістами вокалістами та інструменталістами, робота над образом творів. Вивчення сучасного вокального та інструментального репертуару вітчизняних та зарубіжних композиторів.

Тема 14. Специфіка виконання сучасного акомпанементу. Застосування новітніх технологій та ефектів : електронних інструментів,звуків ефектів. Модерн- репертуар – від авангарду до сучасної популярної музики.

Тема 15. Вивчення програми з творів сучасного репертуару.
Оригінальний репертуар.

Тема 16. Підготовка з солістами концертної програми з 3-4 творів різних за стилем, формою та жанрами.

Форми та технології навчання

Індивідуальні заняття, самостійна робота.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали знаходяться в бібліотеці та надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
-------	------------------------------	----------

1.	Індивідуальні заняття	20
2.	Самостійна робота	20
3.	Академ-концерт, технічний залік	30
4.	Залік, іспит	30
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент у повному обсязі опанував матеріал навчальної програми, виконав усі передбачені програмою форми роботи, проявив ініціативність та здатність творчо вирішувати завдання.

Оцінка «**добре**»: студент загалом опанував матеріал навчальної програми (приблизно в обсязі 75%), орієнтується у проблематиці курсу, брав участь у різних формах роботи, передбачених програмою.

Оцінка «**задовільно**»: студент опанував матеріал курсу в обсязі 30–50%, не виявив зацікавленості заняттями, неякісно виконував усні та письмові завдання, передбачені програмою.

Оцінка «**незадовільно**»: студенти не опанували матеріал курсу, не виконали обов'язкових форм роботи, не розуміли основний зміст та завдання курсу.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Анализ вокальных произведений. Навчальний посібник, Л. Музыка 1988
2. Ауер Л. «Моя школа игры на скрипке» М. 1965
3. Броун А. Очерки по методике игры на виолончели М. Музыка, 1967
4. Брянська Ф. «Навыки чтения с листа, его структура и принципы развития» Вопросы фортепианной педагогики, вып. 4, М.1976
5. Васина – Гроссман В. «Музыка и поэтическое слово»
6. Васина – Гроссман В. «Романтическая песня XIX века»
7. Васина – Гроссман В. «Русский классический романс XIX века»
8. Виноградов К. «О работе оперного концертмейстера» М. 1974
9. Виноградов К. «К вопросу о специфике творческих взаимоотношений пианиста – концертмейстера и певца»
10. Вопросы вокальной педагогики. Вып.1, М Музыка 1962, Вып.2, - М.Музыка 1964, Вып. 3.–1967, М.Музыка 1967, Вып. 4 – М.Музыка, 1969, Вып. 5 – М.Музыка, 1976, Вып.6 – М.Музыка, 1982, Вып.7 – М.Музыка1984
11. Вопросы скрипичного исполнительства и педагогики (Сост. И.Сапожников) М. Музыка 1968
12. Гнидь Б. Історіявокальноговиконавства К. НМАУ 1997
13. Гозенпуд А. Оперный словарь М. Музыка 1965
14. Готлиб А. «Основы ансамблевой техники» М. 1971
15. Доливо А. Речитативы в вокальном искусстве (вопросы музыкально – исполнительского искусства) М. Музгиз 1962

16. Кан Э. Элементы дирижирования Л. Музыка 1980
17. Канерштейн М. Вопросы дирижирования М. Музыка 1965
18. Колесса М. Основитехнікидиригування К. МузичнаУкраїна 1981
19. Коган Г. О фортепианной фактуре М. Советский композитор 1961
20. Крючков Н. Искусство аккомпанемента как предмет обучения. Л. Музгиз, 1961
21. Люблинский А. Теория и практика аккомпанемента Л. Музыка 1972
22. Методика обучения игре на духовых инструментах Вып.1 – М.Музыка, 1964, Вып.2 – М. Музыка 1966. Вып.3, М.Музыка 1971, Вып.4- М.Музыка 1976.
23. Дж. Мур «Певец и аккомпаниатор – воспоминания, размышления о музыке» М. 1987
24. О работе концертмейстера - Сб. статей (сост. М. Смирнов) М. Музыка 1974
25. Пазовский А. «Записки дирижера» М. 1968
26. Подольська В. «Развитие навыков аккомпанемента с листа» М. 1974
27. Покровский Б. Размышления об опере М. Советский композитор 1979
28. Полтавцев Н., Светозарова М. - Хрестоматія по чтению хоровых партитур.
29. Рафалович О. Транспонирование в классе фортепиано. Л. Музгиз, 1963
30. Россихина В. Советское камерно – вокальное исполнительство. (творческие портреты) М. Советский композитор 1976
31. Скоробогатько Н. Нотатки оперного концертмейстера К. Музична Україна 1973
32. Станиславский - реформатор оперного искусства: Материалы и документы. - М. Музыка 1985
33. Хавкина - Трахтер В. «Работа в концертмейстерском классе» М. 1976
34. Чулаки М. «Инструменты симфонического оркестра» М. 1962.
35. Фишер – Дискау Д. По следам песен Шуберта - Исполнительское искусство зарубежных стран вып.9 М. 1981
36. Шендерович Е. О преодолении пианистических трудностей в клавирах. (Советы аккомпаниатора) Л. Музыка 1972
37. Шендерович Е. В концертмейстерском классе. Размышления педагога. М. Музыка 1996